

Міністерство освіти і науки України

**Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»**

**Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування**

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

**Матеріали ІХ Міжнародної
науково-практичної конференції**

15 травня 2025 р.

**Полтава
2025**

десятиліття Україна здійснила низку важливих трансформацій. Продовження структурних реформ, особливо у сфері верховенства права, прозорого врядування та економічної відкритості, є необхідною умовою для майбутнього членства України в Європейському Союзі та досягнення сталого економічного розвитку.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/UK/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0529%2801%29>

2. Onyshchenko, S., Hlushko, A. Maslii, O., Chumak O., (2024) Digital transformation of the national economy in the context of information environment development in Ukraine. *Transformations of national economies under conditions of instability*, Scientific Route OÜ. Tallinn, Estonia, chapter 6, pp. 169–197. DOI: <https://doi.org/10.21303/978-9916-9850-6-9.ch6>

УДК 330.342.2:351.7

Устенко Олексій Олегович,

здобувач третього (наукового) рівня вищої освіти

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ІНКЛЮЗИВНОСТІ В СИСТЕМУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У сучасних умовах інклюзивність набуває стратегічного значення як ключовий елемент економічної безпеки. Вона означає рівні можливості, справедливий доступ до ресурсів і участь у економічному житті для всіх незалежно від віку, статі, статусу чи фізичних можливостей. Це не лише соціальна справедливість, а й чинник стійкості економіки.

Традиційне розуміння економічної безпеки охоплює захист від загроз, стабільність фінансової системи та

енергетичну незалежність. Проте сучасні виклики, такі як війна, глобальні кризи, технологічні зміни вимагають розширення цього поняття. Економіка не може бути безпечною, якщо частина населення виключена з розвитку та не має доступу до ресурсів.

Особливої актуальності інклюзивність набуває особливої ваги в умовах воєнного стану, повоєнної відбудови та євроінтеграції України. Війна загострила соціальну нерівність і створила нові виклики для вразливих груп таких як ВПО, ветеранів, людей з інвалідністю. Інклюзивний підхід стає необхідною умовою економічної стабільності та сталого розвитку.

Останнім часом, інклюзивність дедалі частіше розглядається як ключовий фактор економічної стійкості. Соціальна згуртованість, зменшення нерівності та розширення можливостей для всіх верств населення підвищують резильєнтність економіки до криз [1]. Рівний доступ до ресурсів, освіти, праці та соцзахисту сприяє зростанню довіри до інституцій, зниженню напруги й підвищенню здатності суспільства адаптуватися до викликів, зокрема економічних і воєнних.

Водночас економічна безпека є основою інклюзивного розвитку. Стабільна фінансова система, захист інфраструктури, енергетична незалежність і ефективне управління забезпечують рівний доступ до можливостей. Без цього неможлива сталість соціальних програм, інвестиції в людський капітал і підтримка вразливих груп.

З іншого боку, низький рівень інклюзивності, навпаки, генерує внутрішні загрози для економічної безпеки. Висока нерівність, бідність, безробіття та соціальна відчуженість можуть призводити до зростання тіньової економіки, криміналізації, протестних настроїв і політичної нестабільності. Це підриває довіру до держави, знижує

інвестиційну привабливість і послаблює здатність країни протистояти зовнішнім викликам.

Міжнародний досвід показує, що інклюзивність стає важливою складовою стратегій економічної безпеки. У документах ЄС, ОЕСР та ООН інклюзивне зростання вважається засобом запобігання конфліктам та підвищення стійкості до криз. У Скандинавії, Канаді, Нідерландах така політика поєднує соціальний захист, інвестиції в освіту та залучення громадян до управління [3].

Варто також відзначити і те, що на сьогодні інтеграція інклюзивності в систему економічної безпеки України стикається з численними викликами, які значно ускладнюють реалізацію принципів рівності, справедливості та доступності в умовах глибокої соціально-економічної кризи, спричиненої повномасштабною війною.

Насамперед, війна спричинила значні соціальні наслідки, такі як масове переміщення населення, втрату людського капіталу, зростання кількості людей з інвалідністю та психологічних травм. Посилюється бідність і нерівність, що ускладнює доступ до базових послуг таких як охорони здоров'я, освіти, житла. Руйнування інфраструктури ускладнює доступ до соціальних та медичних установ, особливо в постраждалих регіонах.

Крім того, існують інституційні та структурні бар'єри, які ускладнюють реалізацію інклюзивної політики. Корупція та тіньова економіка знижують довіру до держави та заважають справедливому розподілу ресурсів. Соціальна політика часто є неефективною, а саме підтримка вразливих груп фрагментарна та недостатньо профінансована. Регіональні диспропорції поглиблюють нерівність, обмежуючи доступ до можливостей у сільських та віддалених громадах.

Також окремим бар'єром є обмежений доступ до фінансових ресурсів, особливо для малого бізнесу,

інноваційних проєктів та ініціатив, спрямованих на підтримку вразливих груп. На сьогодні це стримує розвиток підприємництва, самозайнятості та локальних економік, які могли б стати основою для інклюзивного зростання.

Отже, інтеграція інклюзивності в систему економічної безпеки України потребує комплексного підходу, що охоплює економічну політику, соціальний захист, інституційні зміни та євроінтеграційні процеси. Так, основні напрями можна сформулювати наступним чином:

1. Формування інклюзивної економічної політики. Ключовим напрямом є розвиток людського капіталу через доступ до якісної освіти, перекваліфікації та підтримка зайнятості для всіх груп населення. Важливою складовою є підтримка МСБ, через спрощення фінансування, гранти, консультації, зокрема для соціального підприємництва. Необхідно також стимулювати регіональний розвиток через інвестиції, розвиток місцевих економік і децентралізацію.

2. Посилення соціального захисту та справедливого розподілу. Варто зазначити, що інклюзивність неможлива без ефективної системи соцзабезпечення, адаптованої до нових умов (адресна допомога, підтримка вразливих груп). Справедлива податкова політика має зменшувати нерівність через прогресивне оподаткування. На ринку праці варто впроваджувати інклюзивні механізми такі як квоти, податкові стимули, протидію дискримінації.

3. Інституційні трансформації та євроінтеграційний вектор. На сьогодні інклюзивність вимагає зміцнення верховенства права, подолання корупції та створення рівного доступу до можливостей. Впровадження стандартів ЄС у соціальній політиці, праці та правах людини є не лише вимогою євроінтеграції, а й засобом покращення якості життя. Важливо також залучати міжнародну фінансову та експертну допомогу для інклюзивного відновлення, особливо в постраждалих регіонах.

Таким чином, інтеграція принципів інклюзивності в економічну політику України є не лише соціальною вимогою, а й стратегічною умовою для побудови стійкої, справедливої та безпечної держави.

Література

1. Хаустова В., Решетняк О. Резильєнтність економіки: сутність і виклики для України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 7. С. 30–41. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41>.
2. Onyshchenko S., Skryl V., Hlushko A., Maslii O. (2023). Inclusive development index. *Lecture Notes in Civil Engineering*. 779-790. https://doi.org/10.1007/978-3-031-17382-1_66
3. Стійкість до небезпечних викликів: український та європейський контекст: навч. посібник/ О.В.Князева, М.М.Іжа, К.О.Дядюра, Т.І.Пахомова, К.О. Домашевська. Одеса: НУ «Одеська політехніка», 2025. 175 с.
4. Онищенко С. В., Глушко А. Д. Фінансова та цифрова інклюзія ветеранів в аспекті зміцнення соціально-економічної безпеки. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. №. 15.
5. Єгоричева С.Б., Онищенко А.В. Оцінювання фінансової грамотності та фінансової інклюзії старшокласників. *Економіка і регіон*. 2023. № 3 (90). С. 82-89.